

2. Страхове право України: підручник для вищих навчальних закладів / Д. П. Біленчук, П. Д. Біленчук, О. М. Залетов, Н. І. Клименко; за ред. професора П. Д. Біленчука і президента Ліги страхових організацій України О. Ф. Філонкжа. – Київ: Атіка, 1999. – 361 с.
3. Правове регулювання страхової діяльності: навч. посіб. / за ред. О. П. Гетьманець, О. М. Шуміла. – 2-ге вид., із змінами. – Харків: Право, 2014. – 400 с.
4. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. // Відомості Верховна Рада України. – 1996. – № 18. – Ст. 78. Поточна редакція від 01.01.2017 р.

Байляк Вікторія,
студентка групи КЮс-2016-2
Науковий керівник: Бабецька І.Я.,
к.ю.н., доцент, ПВНЗ Університет Короля Данила,
м. Івано-Франківськ, Україна

УДК 342.7

ПРАВО ОСОБИ НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Вступ. Важливим елементом дієздатності фізичної особи є бізнесдієздатність – можливість займатися підприємницькою (комерційною) діяльністю. Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [1].

Відповідно до ст. 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом. Ст. 42 Господарського кодексу України встановлює, що підприємницькою діяльністю є самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Умовами здійснення підприємницької діяльності згідно із ст. 50 ЦК України є повна цивільна дієздатність фізичної особи та державна реєстрація [2].

Водночас у ст. 34 ЦК України зазначено, що повну цивільну дієздатність має фізична особа, яка досягла 18 років (повноліття).

Однак є випадки, при настанні яких неповнолітня особа набуває повної цивільної дієздатності. Один з таких випадків, настає у разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття. У такому випадку вона набуває повної цивільної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу. До речі, у разі припинення шлюбу до досягнення фізичною особою повноліття набута нею повна цивільна дієздатність зберігається та

у разі визнання шлюбу недійсним з підстав, не пов'язаних з протиправною поведінкою неповнолітньої особи, набута нею повна цивільна дієздатність також зберігається [3].

Деякі категорії громадян обмежені у бізнесдієздатності. Наприклад, обмежене право на зайняття підприємницькою діяльністю депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування тощо.

Наявність бізнесдієздатності сама по собі недостатня для набуття статусу підприємця. Необхідною умовою для здійснення підприємницької діяльності є державна реєстрація фізичної особи як підприємця. Реєстрація фізичної особи як підприємця проводиться державними реєстраторами.

Підставою відмови у реєстрації може бути недієздатність особи, висловлений намір займатися забороненою законом діяльністю тощо. Відмова у державній реєстрації, а також зволікання з реєстрацією можуть бути оскаржені до суду.

Фізична особа, що займається підприємницькою діяльністю, втрачає це право з моменту скасування державної реєстрації.

Якщо фізична особа розпочала підприємницьку діяльність без державної реєстрації, уклавши відповідні договори, вона не має права оспорювати ці договори на тій підставі, що вона не є підприємцем. Суд при вирішенні спору може застосувати до цих договорів правила про зобов'язання, пов'язані з підприємницькою діяльністю (ч. 3 ст. 50 ЦК) [1].

Поряд із умовою реалізації права на підприємництво, законом встановлюються також умови здійснення підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців. Ці умови водночас є межами свободи підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців [5].

Зокрема, відповідно до ч. 6 ст. 128 Господарського кодексу України громадянин-підприємець зобов'язаний: а) у передбачених законом випадках і порядку одержати ліцензію на здійснення певних видів господарської діяльності; б) повідомляти органи державної реєстрації про зміну його адреси, зазначеної в реєстраційних документах, предмета діяльності, інших суттєвих умов своєї підприємницької діяльності, що підлягають відображенню у реєстраційних документах; в) додержуватися прав і законних інтересів споживачів, забезпечувати належну якість товарів (робіт, послуг), що ним виготовляються, додержуватися правил обов'язкової сертифікації продукції, встановлених законодавством; г) не допускати недобросовісної конкуренції, інших порушень антимонопольно-конкурентного законодавства; г) вести облік результатів своєї підприємницької діяльності відповідно до вимог законодавства; д) своєчасно надавати податковим органам декларації про доходи, інші необхідні відомості для нарахування податків та інших обов'язкових платежів; сплачувати податки та інші обов'язкові платежі в порядку і розмірах, встановлених законом; е) забезпечити належні і безпечні умови праці, оплату праці не нижче від визначеної законом та її своєчасне

одержання працівниками, а також інші соціальні гарантії, включаючи соціальне і медичне страхування та соціальне забезпечення відповідно до законодавства України; є) не завдавати шкоди довкіллю; ж) не порушувати права та законні інтереси громадян і їх об'єднань, інших суб'єктів господарювання, установ, організацій, права місцевого самоврядування і держави [4].

Фізичні особи – підприємці прирівняні у правовому статусі до юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності. Вони наділені таким же обсягом цивільних прав та обов'язків, що їх мають юридичні особи при здійсненні своєї підприємницької діяльності. На фізичних осіб, які займаються підприємництвом, поширюються вимоги, встановлені актами цивільного законодавства для юридичних осіб – підприємців.

Потрібно зазначити, що не все майно, яке належить фізичній особі на праві приватної власності, залучається нею у підприємницькій діяльності. Разом з тим, за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, фізична особа несе відповідальність усім належним їй майном, незалежно від того, чи використовується воно нею у підприємстві, чи ні.

Окрім майна, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка, які здійснюють підприємницьку діяльність, фізична особа – підприємець відповідає і своєю часткою у праві спільної сумісної власності подружжя [5].

Чинне законодавство передбачає такі випадки припинення підприємницької діяльності: а) з власної ініціативи підприємця; б) у разі закінчення строку дії ліцензії; в) у разі припинення існування підприємця; г) на підставі рішення суду у випадках, передбачених законодавством України.

Припинення підприємництва в судовому порядку передбачає наявність рішення суду або господарського суду в разі: а) визнання недійсними або такими, що суперечать законодавству, установчих документів; б) здійснення діяльності, що суперечить установчим документам та законодавству України; в) несвоєчасного повідомлення суб'єктом підприємницької діяльності про зміну його назви, організаційної форми, форми власності та місцезнаходження; г) визнання суб'єкта підприємницької діяльності банкрутом; г) неподання протягом року до органів державної податкової служби податкових декларацій, документів фінансової звітності згідно із законодавством [7].

Одним із способів припинення підприємницької діяльності фізичної особи є її банкрутство. Підставою визнання фізичної особи – підприємця банкрутом, відповідно до ст. 53 Цивільного кодексу України, є її неспроможність задовольнити лише ті вимоги кредиторів, які пов'язані із здійсненням підприємницької діяльності. Неспроможність задовольнити вимоги кредиторів, які не пов'язані з підприємницькою діяльністю фізичної особи, не може бути підставою для визнання її банкрутом. Ці

вимоги не входять до переліку вимог, що є підставою банкрутства фізичної особи – підприємця [5].

Якщо особа, яка займається підприємництвом, визнана безвісно відсутньою, недієздатною або обмеженою у дієздатності, або якщо власником майна, яке використовувалося у підприємстві, стала неповнолітня (малолітня) особа, орган опіки та піклування може призначити управителя цього майна.

Орган опіки та піклування укладає з управителем договір про управління цим майном.

При здійсненні повноважень щодо управління цим майном управитель діє від свого імені, але в інтересах особи, яка є власником майна. Цим самим договір про управління має правову природу, подібну до договору комісії [6].

Одним з найпоширеніших видів підприємств, який виділяє закон України «Про підприємства в Україні», є господарські товариства, що утворюються і діють згідно із законом України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991р. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991р. визначає такі організаційно-правові форми господарських підприємств: акціонерне товариство; товариство з обмеженою відповідальністю; товариство з додатковою відповідальністю; повне товариство; командитне товариство.

Кожне з перелічених форм передбачає певну структуру товариства, ступінь інтегрованості партнерів, характер відповідальності за зобов'язаннями і боргами, розмір підприємств. Головне місце в системі правових актів, що регламентують підприємницьку діяльність, які розвивають і конкретизують відповідні положення конституції України, належить Закону України «Про підприємництво» від 26 лютого 1991р. закон визначає головні та загальні правові, економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності громадянами та юридичними особами на території України, встановлює конкретні гарантії свободи підприємництва, його управління та підтримки. Стаття 15 даного закону зазначає, що правове регулювання підприємницької діяльності здійснюється в цілях забезпечення свободи конкуренції між підприємцями, недопущення монополізму і захисту прав споживачів. Держава гарантує та підтримує розвиток підприємництва незалежно від його організаційно-правових форм, проголошує рівність всіх форм власності та рівні можливості доступу підприємців до фінансових, матеріально-технічних, трудових, природних та інформаційних ресурсів (ст. 12 Закону України «Про підприємництво») [4].

Висновок.

Підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що держава постійно приділяє велику увагу розвитку підприємництва в Україні, гарантуючи всім підприємцям, рівні права і створює рівні можливості для доступу до матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних,

природних та інших ресурсів. Державну підтримку малого підприємництва здійснюють Кабінет Міністрів України – центральний орган виконавчої влади з питань політики та підприємництва. Слід зазначити, що повну цивільну дієздатність має фізична особа, яка досягла повноліття. Є випадки, при настанні яких неповнолітня особа набуває повної цивільної дієздатності у разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття. Забороняється займатися підприємницькою діяльністю військовослужбовцям, службовим особам органів прокуратури, суду, державної безпеки, внутрішніх справ, господарських судів, державного нотаріату, а також органів державної влади і управління, які покликані здійснювати контроль за діяльністю підприємств. Також важливим елементом є те, що фізична особа може здійснювати своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації. Крім цього, фізична особа відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм майном, у тому числі і часткою у спільній власності подружжя. Фізична особа, яка неспроможна задовольнити вимоги кредиторів, пов'язані зі здійсненням нею підприємницької діяльності, може бути визнана банкрутом на загальних підставах.

Список використаних джерел:

1. Харитонов Є. О. Цивільне право України: підручник [Електронний ресурс] / Є. О. Харитонов. – К.: Істина, 2013. – 808 с. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/479-tsivlne-pravo-ukrani-haritonov-o.html>.
2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk/79-gk/10271-51-1.html>.
3. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cons.parus.ua/_d.asp?r=06JE610d3e3c4bfb72aae03764e76c381533e.
4. Основи права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readbookz.net/books/182.html>.
5. Фізичні особи – підприємці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/17910211/pravo/fizichni_osobi_pidpriyemtsi.
6. Бірюков І. А. Цивільне право України. Загальна частина: Навчальний посібник [Електронний ресурс] / І. А. Бірюков, Ю. О. Заїка. – К.: КНТ, 2006. – 480 с. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-book-166.html>.
7. Опришко В. Ф. Правознавство: підручник [Електронний ресурс] / за заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. – К.: КНЕУ, 2003. – 767 с. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/21888>.